

Utlandsrekrytering av läkare

Både Läkarförbundet och Socialstyrelsen får varje dag flera förfrågningar från läkare i andra EU-länder som vill veta hur man gör för att få svensk läkarlegitimation. Fram till år 2000 utfärdade Socialstyrelsen långt under hundra legitimationer varje år till läkare från andra EU-länder. Sedan millennieskiftet har antalet EU-utbildade läkare som får svensk legitimation ökat stadigt och förra året ökade gruppen explosionsartat, delvis beroende på EU-utvidgningen.

Var tionde utfärdad legitimation till läkare utbildade i Polen

Nästan 60 procent av de läkarlegitimationer som Socialstyrelsen utfärdade förra året gällde läkare som utbildats i ett annat land än Sverige. Mer än var tionde legitimation utfärdades till en läkare utbildad i Polen.

|| Förra året legitimerade Socialstyrelsen 1 868 nya läkare. Av dem hade 743 läkarexamen från andra EU-länder, exklusive Norden. Det är mer än en tredubbling jämfört med året innan. I sammanhanget är det värt att nämna att EU utvidgades med 10 länder den första maj ifjol. Bland annat kom Polen med i EU.

200 av fjolårets läkarlegitimationer gällde Polen-utbildade läkare. Dessutom utfärdades 179 legitimationer till läkare som utbildats i ett annat nordiskt land samt 187 legitimationer till läkare från övriga världen.

Det är långt ifrån säkert att de som fått svensk legitimation verkligen arbetar i Sverige. Sifforna innehåller också många svenskar som gått en utländsk läkarutbildning. Enligt en undersökning från Socialstyrelsen fanns nästan 1 000 svenska läkarstudenter med studiestöd runt om i världen. Förutom den danska läkarutbildningen så är läkarutbildningarna i Polen och Ungern populära. Leif Lindberg som är projektledare på Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) bedömer dock att de flesta som legitimeras från andra EU-länder är läkare som aktivt rekryterats till Sverige (se artiklar intill).

– Dessutom genererar rekryteringsinsatserna »kompisrekrytering«, säger Leif Lindberg.

Med det menar han att de som rekryterats till Sverige och trivs här gärna lockar till sig fler kolleger från sitt ursprungsland.

Han säger också att de stora landstingen och regionerna nästan inte behöver göra någon aktiv rekrytering utomlands längre.

– De är så välkända runtom i EU nu, så läkarna söker sig dit spontant.

Håkan Peterson, personaldirektör i Kalmar läns landsting som sedan slutet på 1990-talet rekryterat nästan 300 polska läkare och tandläkare till sitt eget och andra landsting, säger att utlandsrekryteringen av läkare snart kan vara ett minne blott.

– Hade inte tandläkarna kommit med så hade vi inte kunnat köra ett till projekt, behovet av läkare minskar. Men man vet ju aldrig var arbetstidsdirektivet, som ska börja gälla 2007 bär med sig.

Sara Gunnarsdotter

sara.gunnarsdotter@lakartidningen.se

Härifrån kommer läkarna

Land	Antal legitimationer 2004
Polen	200
Tyskland	162
Danmark	107
Ungern	74
Grekland	70
Norge	41
Litauen	33
Estland	32
Spanien	31
Tjeckien	23
Island	21
Slovakien	18
Lettland	16
Nederländerna	13
Finland	10
Italien	9
Storbritannien	7
Schweiz	5
Slovenien	4
Portugal	3
Österrike	2
Belgien	1
Summa	882

Förra året utfärdade Socialstyrelsen 882 svenska legitimationer för läkare som är utbildade i EU- eller Eftaländer.

Fritt att arbeta i andra EU-länder

|| Alla medborgare i EU har rätt att arbeta i alla EU-länder. Läkare och en del andra yrken med legitimation eller auktorisering omfattas av så kallade sektorsdirektiv. Det innebär att medlemsländerna kommit överens om ett gemensamt regelverk för dessa yrken. Den som vill arbeta i ett annat land än där auktoriseringen utfärdades från början ska efter en formell ansökan om godkännande genast kunna börja utöva sitt yrke i det nya landet.

En förutsättning är att man uppfyller de krav som arbetsgivaren har rätt att ställa inför anställning, till exempel språkkunskaper. En del yrken som i Sverige inte kräver någon formell auktorisering, till exempel arkitekt, kan kräva

auktorisering i det land man flyttar till.

EU-läkare som inte har svensk legitimation men som vill arbeta i Sverige vänder sig till Socialstyrelsen för att bli legitimerade. Fortfarande krävs lite extra intyg om läkaren kommer från ett av de nya medlemsländerna, i synnerhet de stater som tidigare tillhört andra länders territorier, till exempel baltstaterna.

För att vistas längre än tre månader i ett annat EU-land krävs dessutom uppehållstillstånd. Om anställningen är längre än ett år gäller uppehållstillståndet i fem år, annars får man uppehållstillstånd så länge som anställningen varar.

Den fria rörligheten gäller även för Efta-länderna, det vill säga Norge, Island, Liechtenstein och Schweiz. **LT**

Polska läkare lär sig svenska för att kunna praktisera i Sverige. Man fokuserar en hel del på den svenska kulturen för att integreringen på arbetsplatsen ska gå så smidigt som möjligt. Allt från nubbevisor till dagsaktuella nyheter tas upp på kursen.

FOTO: MARTINA THALWITZER

Tuffa språktest inför svenskt jobb

Ett 30-tal allmänläkare, psykiatrer och tandläkare som nyligen fått jobb i Sverige är på väg över gränsen. De klarade det tuffa språkprovet. Var tionde gör det inte. Atminstone inte i första vändan.

II Studierna i svenska sker i Polen, men initiativet togs i Kalmar. Där har man rekryterat många läkare genom åren och även utvidgat kontaktnätet till övriga landet. Drivkraften bakom språkprojektet är framför allt Håkan Petersson, personaldirektör i Kalmar läns landsting. Han har själv spridit idén i samband med sina kontakter med andra landsting. Och fått stort gensvar. Sedan projektet inleddes har 273 polska läkare rekryterats till Sverige, dessutom 18 tandläkare.

– Vi hade länge pratat om behovet av att rekrytera utomlands. Och 1999 var situationen akut, särskilt inom primärvården, säger Håkan Petersson.

Sedan dess har företaget Medena, som i Polen arbetar med att lära ut svenska, genomfört sex kurser. På så vis har flera svårrekryterade tjänster kunnat tillsättas.

– Vi rekryterar inte till tjänster där det finns svenskar som söker. De tjänster

som blir föremål för Polen har ofta varit utannonserade både tre och fyra gånger innan landstingen hör av sig till oss, säger Håkan Petersson.

När det uppstått tillräckligt stort behov av läkare eller tandläkare, minst 20 tjänster, tar Håkan Petersson kontakt med Medena.

Språktest i Warszawa

Medena är ett dotterbolag till Kalmena, som till hälften ägs av Kalmar läns landsting och till hälften av Affärsutveckling i Polen AB med säte i Växjö. Medena har hittat de polska läkarna på mässor och stämmor, där de pejlade in deras intresse av att arbeta i Sverige och sedan samlat dem i en databas.

Håkan Petersson tror inte att rekryteringen till Sverige leder till stor läkarbrist i Polen.

– Polen har visserligen geografiska bekymmer, precis som vi har. Det kan vara svårt att tillsätta vissa tjänster i olika områden.

När specialistläkare efterfrågas i Sverige erbjuds de med passande utbildning och erfarenhet att få komma på intervju och ett engelskt språktest i Warszawa. Vid samma tillfälle får de smaka på det svenska språket och gå några lektioner

för att se om de har tillräcklig inlärningsförmåga för att ta till sig ett annat språk. Den första intervjun görs av Medena. De anlitar även en konsult som ställer medicinska frågor och bedömer personlig lämplighet, samt om familjeförhållandena medger flytt till Sverige.

Man kan se en dalande trend vad gäller efterfrågan på läkare från Polen. De första åren hade kurserna 50–60 deltagare. De senaste två omgångarna har det varit färre. Också till nästa omgång är bara 30–35 läkare efterfrågade. Till den har nu drygt 70 polacker bjudits in för språktest. De som klarar sig igenom nålsögat kallas till intervju av det landsting som utannonserat tjänsten.

När anställningsbeviset är undertecknat åker den polska läkaren hem och säger upp sig från sitt jobb och packar. En sju månader lång kurs i svenska väntar i Warszawa.

– När projektet presenterades skrattade folk åt oss; som om det inte skulle gå att lära sig svenska på några månader, berättar läraren Bengt Friberg.

Han jämför med kurserna för de invandrade arbetslösa akademiker som studerar i Sverige och påpekar att de har varit osäkra på om de haft jobb efteråt och inte haft lika hög motivation. De här

Utlandsrekrytering av läkare

läkarna måste lära sig, snart ska de ut i verkligheten.

– De är alla handplockade specialister, de vet var de ska arbeta, de har kontakt med sina arbetsgivare. Det är en väldigt drivkraft för dem när de ska lära sig språket, säger Bengt Friberg.

Polen lider som helhet av hög arbetslöshet, i dagsläget runt 18 procent. Men, enligt Katarzyna Raczynska, VD för Medena, är det inget som berör läkarkåren.

– Det är lätt att få jobb som läkare i Polen. De som inte får statliga jobb kan starta egen praktik.

Många blir kvar i Sverige

Anledningen till att många söker sig bort är ekonomi och tid. De polska läkarna får ofta ränna runt mellan flera jobb för att få en hyfsad ekonomi, därför försvinner all fritid och tid för familj och barn. Då låter välfärdslandet Sverige mer lockande.

– Störst har behovet varit av allmän- och familjeläkare. De flesta stannar längre än tre år. Av dem som åkte till Sverige år 2000 är, såvitt jag vet, alla kvar utom två, säger hon.

I slutet av kursen i svenska är det dags för ett slutprov. De som inte klarar testet får kvarsittning en månad, där de får studera språket än mer intensivt. Ungefär 10 procent klarar sig inte.

Förr var läkarna tvungna att genomgå ett tufft test hos Socialstyrelsen. Men se-

FOTO: MARTINA THALWITZER

»När projektet presenterades skrattade folk åt oss, som om det inte skulle gå att lära sig svenska på några månader«, säger läraren Bengt Friberg.

FOTO: MARTINA THALWITZER

Sedan Socialstyrelsens språkprov togs bort i och med EU-inträdet, har studierektor Catharina Ringer kunnat utforma kurserna efter behoven på arbetsplatsen.

dan Polens EU-inträde gäller nya regler och inga språkliga krav ställs från Socialstyrelsen. Svensk legitimation skickas efter bevis på läkarbehörighet i Polen.

Enligt Catharina Ringer, studierektor på Medena, var kurserna tidigare tyvärr bundna av att deltagarna skulle klara Socialstyrelsens prov.

– Det var kanske inte sämre, men inte så anpassat efter vad jag anser vara en effektiv språkundervisning, säger Catharina Ringer.

– Nu arbetar vi mycket med deras muntliga kommunikation och kulturella anpassning, för att förstå läkarkulturen

och koderna på arbetsplatsen.

Dessutom har man utvecklat konsultationsmodellen. Inte den medicinska, utan rent språkligt.

– Hur man får en patient att öppna sig och hur man får slut på en konsultation på ett vänligt sätt och hur man arbetar så att patienten känner sig delaktig i bestämmandeprocessen.

Hon tror att den nya modellen gör det lättare för läkarna att komma in på den nya arbetsplatsen och trivas.

Helena Munther
frilansjournalist

Landsting hittar läkare genom rekryteringsresor

De flesta, om inte alla, landsting och regioner i Sverige har deltagit i organiserad rekrytering av läkare från andra länder.

■ Mest ihärdiga är Kalmar som har ett bolag för ändamålet och också bistår med rekrytering till andra landsting (se artikel ovan). Flera landsting har ordnat rekrytering på egen hand och många har använt sig av Arbetsförmedlingen utland (som inte längre finns utan är en integrerad del av de lokala arbetsförmedlingarna) i gemensamma rekryteringsprojekt. Arbetsförmedlingen arbetar bara med EU- och EES-länder.

Arbetsförmedlingen har ordnat rekrytering i Tyskland, Spanien, Italien, Grekland, Finland och Danmark.

Leif Sturesson på Arbetsförmedlingen kan inte säga hur många läkare som kommit till Sverige genom de nästan 30 rekryteringsresor som Arbetsförmedlingen samordnat sedan år 2000.

Inför en rekryteringsinsats annonserar landstingen gemensamt i det aktuella landets läkartidning. Intresserade läkare

skickar in handlingar som landstingen tittar på före resan. De som bedöms intressanta väljs ut för vidare intervjuer och informationsträff, det är då Arbetsförmedlingen, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och landstingsrepresentanter åker ner till det aktuella landet. Ibland är även Folkuniversitetet med, de arrangerar språkutbildningen.

Får inte finnas brist på läkare

Leif Sturesson säger att svenska Arbetsförmedlingen samarbetar med motsvarande myndighet i det aktuella landet och det första som kollas upp inför ett rekryteringsuppdrag är att det inte finns brist på, i det här fallet läkare, i landet.

– Vi har haft förfrågningar om Island, Ungern och Norge, men de behöver sina läkare själva säger Leif Sturesson

Arbetsförmedlingen samarbetar alltid med SKL vid rekryteringarna, ibland är dessutom Socialstyrelsen med. Läkarförbundet har inte deltagit i någon av rekryteringsresorna trots att förbundets verksamhetsplan innehåller delmålet »Läkarförbundet bevakar större svenska

rekryteringsmöten utomlands«.

Leif Sturesson säger att facket har en stående inbjudan.

Karin Malmqvist, ledamot av Läkarförbundets centralstyrelse, känner inte till att Läkarförbundet har möjlighet att delta i Arbetsförmedlingens rekryteringsresor men säger att det händer att förbundet är med i planeringen på ett tidigare stadium; dessutom kan det hända att de lokala läkarföreningarna deltar i de enskilda landstingens rekryteringsresor.

– Eventuellt är det fråga om för liten volym på Arbetsförmedlingens resor. Det handlar ju om hur stor nytta vi kan göra i förhållande till den insats som krävs, säger Karin Malmqvist.

Hon säger också att det viktigaste ur fackets synvinkel är att de som rekryteras får ett bra mottagande och inte lönediskrimineras.

– Dessutom är det viktigt att arbetsgivaren är beredd på att ge stöd och handledning, säger Karin Malmqvist.

Sara Gunnarsdotter

Hopp om lugnare arbetstempo i Pippi Långstrump-land

Sju månader har gått. Intensivkursen i svenska är strax slut. Sverige väntar. Ett nytt land, nytt språk, nytt jobb. För psykiatern Iza Rozek är det en tuff utmaning. Hon har lärt sig tala svenska, men visst gnager en viss oro över jobbet där nyanser och knappt märkbara små ord kan vara avgörande för kommunikationen.

I ett litet oansenligt medelklasskvarter i utkanten av Warszawa sitter sex psykiatrer och intensivkör den allra sista och tuffa delen av sin svenskakurs. Hör-förståelse och uttal.

Ett radioinslag om lungcancer strålar ut från högtalarna. Det är en skåning som intervjuas om screening. Allt för att göra det så svårt som möjligt. Alla sitter koncentrerat och försöker hänga med. Iza Rozek sätter handen under hakan och sitter alldeles blick stilla.

– Hörde ni vart han kom ifrån, frågar lära Benkt Friberg.

Några rynkar pannan, men snart kryper svaret fram lite försiktigt. Det är Iza Rozek som gissar rätt. Hon har lärt sig urskilja åtminstone den skånska dialekten. De första frågorna om innehållet får också korrekta svar, men när man kommer till procentsatser och fjärdedelar om lungcancerfall blir det svårare att hålla isär begreppen.

– Ni blandar ihop svaret på två frågor, konstaterar Benkt Friberg och kör bandet en gång till, och nu ser det ut att klicka till hos de flesta. Sedan direkt på med ett nytt test.

Obestämd artikel svårt

Ja, det finns en viss oro över språket. Åtminstone enligt Iza Rozek. Efter sju månaders daglig och nattlig kamp med prepositioner och pronomen finns fortfarande mycket att lära.

– Särskilt gäller det ordföljden. Och

FOTO: MARTINA THALWITZER

Psykiatern Iza Rozek ser fram emot att komma till Sverige och få ett lugnare arbetstempo. Hon hoppas hinna läsa böcker och umgås med sin dotter.

obestämd artikel, det har vi inte i polskan, säger hon och rabblar upp det svåraste att hänga med i:

– Politiska problem. Ekonomi. Sport går för snabbt. Och snabba frågor är svåra. Vi behöver lära oss att lyssna mer på svenskar. Jag förstår kanske 70 procent, uppskattar hon.

Men att förstå patienter tror hon inte blir ett så stort problem.

– Psykiatri handlar inte bara om språk, utan också om empati och intuition. Vi kan se hur patienterna ser ut, lyssna på hur de pratar. Allt detta måste samverka. Språket är bara ett av verktygen för att förstå.

Iza Rozek har lärt sig föra en konversation och förstår frågorna förvånansvärt bra. Men hon har parkerat lexikonet på bordet. Utifall att. Och när bostadsförmedling och telefoninstallation kom-

mer på tal kippar hon otåligt efter andan för att hon inte kommer på orden, men slår upp dem och pustar ut. Hon är ambitiös och vill klara det perfekt. Men det tar energi att tänka på ett annat språk. Så mycket energi att några av hennes kurskolleger redan har börjat drömma på svenska.

Själv har hon dagdrömt om Sverige länge, haft landet bland sina ideal.

– Det är nästan ett legendland för oss. Vi har ju vuxit upp med Pippi Långstrump.

Det säger hon som svar på varför hon valde just Sverige. Men också för att hon hoppas finna tid för mer fritid.

Tre jobb i Polen

I Polen har Iza Rozek haft tre jobb samtidigt för att klara försörjningen. Hon var överläkare för en psykiatrisk avdelning på ett sjukhus där hon arbetade i 13 år. Dessutom var hon även rättsläkare och hade privat praktik vid sidan av.

Den psykiatriska utbildningen avslutade hon 1992. Sedan dess har hon specialiserat sig i flera omgångar och år 2000 var psykoterapiutbildningen klar.

Den långa erfarenheten gör att hon är trygg i sin yrkesroll, därför tror hon inte att det blir något problem att jobba som psykiater i ett annat land. Iza Rozek tror till och med att det kan bli lättare. Antalet patienter är färre i Sverige än i Polen.

– I Polen tog jag hand om 40 patienter. I Västerås blir det nog inte fler än 12.

Där börjar hon jobba i november. Hon har åkt dit på besök två gånger. Första gången vid antagningstillfället, och sedan på blixtvist under sommaren.

– De var förvånade över att jag redan då pratade bra svenska.

Hon har fått ett treårskontrakt med sex månaders provtjänstgöring, men hon räknar med att stanna i Sverige en längre tid, kanske för gott.

Blir det kulturkrock att komma till Sverige?

– Nej, varför det, säger Iza Rozek snabbt med höjda ögonbryn och frågande blick.

Fast hon har hört om vissa skillnader mellan att jobba i Polen och i Sverige.

– I Sverige kan det bli mer pappersarbete än här, jag måste lära mig skriva snabbare på svenska, suckar hon.

Helena Munther
frilansjournalist

Svenska läkarkåren kulturellt varierad

Den svenska (landstingsanställda) läkarkåren utgjordes 2004 av nästan en fjärdedel utrikes födda. Det kan jämföras med alla anställda i landsting och regioner där knappt 11 procent är födda utomlands. Av den svenska befolkningen som är mellan 16 och 70 år är knappt 15 procent födda i ett annat land än

Sverige. Av de nästan 6 200 läkare som enligt uppgifter från 2004 var födda utomlands kom största delen, cirka 44 procent från länder utanför Europa, en fjärdedel kom från Norden, en femtedel från Europa utanför EU. Cirka 10 procent kom från något av de övriga 24 EU-länderna.